

5. MUNKAERŐPIACI INTÉZKEDÉSEK

5.1. NEMZETKÖZI ÉS HAZAI INTÉZKEDÉSEK

VARGA JÚLIA

Ebben az alfejezetben leíró elemzést adunk arról, hogy az európai országok és az Egyesült Államok milyen támogatási eszközökkel próbálták meg segíteni a vállalkozások fennmaradását, a munkahelyek megtartását és a szociális gondok enyhítését a Covid-19-járvány különböző szakaszaiban. A legtöbb ország mára már a járvány több hullámát átvészelte, de még nem ért véget a pandémia, és nem tudjuk megjósolni, hogy az átoltottság növekedése és a vírus evolúciója nyomán szükség lesz-e újabb korlátozó intézkedésekre, vagy hogy a kereslet csökkenése egyes szolgáltatások iránt mennyire lesz tartós, illetve végül milyen mértékű lesz a Covid-19-járvány következtében végbement nettó munkahelyrombolás stb. Ezért egyelőre nehezen ítéltethető meg az intézkedések hatékonysága, egyelőre csak a rövid távú hatásokat látjuk.

A járvány kitörésekor, 2020 első negyedévében majdnem minden ország széles körű lezárásokkal igyekezett az egészségügy túlterhelését és a járvány terjedését megakadályozni. Ezzel egyidejűleg a legtöbb kormány intézkedéseket tett a munkavállalók és a cégek védelme érdekében. A Covid-válság alapvetően különbözött a korábbi gazdasági válságoktól, mivel az adminisztratív intézkedések, a lezárások és egyéb korlátozások egyaránt érintették a termelékeny és a nem termelékeny vállalkozásokat is. A lezárások következtében először egy jelentős, az intézkedések kiváltotta kínálati sokk jelentkezett. A lezárás a közvetlenül érintett szektorokban – például a vendéglátásban, az éttermektől a szállodákon át a légitársaságokig – arra kényszerítette a vállalkozásokat, hogy leállítsák tevékenységüket, vagy legalábbis drasztikusan csökkentsék kínálatukat. A hirtelen leállást követő zuhanásszerűen csökkenő kibocsátás, az alacsonyabb jövedelem, valamint a megnövekedett bizonytalanság nemcsak a lezárás által közvetlenül érintett ágazatokban okozott hirtelen keresletcsökkenést, hanem a nem érintett ágazatokban is. Így a kínálati sokk és a keresleti sokk együtt jelentkezett (lásd erről például *Blanchard és szerzőtársai*, 2020; *Blanchard–Pisani-Ferry*, 2021). A válság ugyanakkor az egész pandémia alatt és annak különböző szakaszaiban nagyon heterogén módon érintette a különböző ágazatokat, a munkavállalók különböző csoportjait. A legtöbb ország nagyon sokféle eszköz együttes alkalmazásával próbálta ezeket a problémákat kezelni.

A válság első szakaszában a gazdaságvédelmi intézkedések hangsúlya a *vállalkozások, a munkavállalók és a munkából kiesők védelméen* volt. Ebben az időszakban nem sokat lehetett tenni az érintett ágazatokban a kibocsátás növelése érdekében. Az intézkedések arra irányultak, hogy megvédjék a cége-

ket a csődtől, megakadályozzák a munkanélküliség megugrását, és ha mégis munkanélkülivé vált valaki, akkor kompenzálják a kieső jövedelmét. Az is indokolta ezt, hogy a kereslet és termelékenységi sokk a fizikai távolságtartási szabályok következménye volt, és az volt a várakozás, hogy azok csak átmenetiek lesznek, a korlátozások miatt pedig az állásvesztők nehezen tudtak elhelyezkedni.

A különböző országok a védelmi intézkedések olyan széles skálájával éltek, hogy itt csak a legfontosabb eszközök csoportjait tudjuk kiemelni. Az intézkedések magukban foglaltak különböző rövidített munkaidő-megoldásokat, a munkanélküli-segélyek kiterjesztését vagy a folyósítás követelményeinek lazítását, vissza nem térítendő támogatásokat, transzfereket, alacsony kamatozású kölcsönöket és adóhalasztásokat, a betegszabadsággal kapcsolatos szabályok módosítását, a gyerekeket nevelő háztartások segítségét stb. Az európai országok és az Egyesült Államok válságkezelése alapvetően különbözött egymástól. Az európai országok egyik legfontosabb eszközként a munkahelymegtartó támogatásokat használták, míg az Egyesült Államok a munkanélküli-ellátások és a családtámogatások megerősítésével próbálta enyhíteni a válság hatását (lásd például *Blanchard és szerzőtársai*, 2020, *Cohen-Setton–Pisani-Ferry*, 2020, *Fischer–Schmid*, 2021). Hasonlóan különböztek az európai országokban és az Egyesült Államokban a vállalatoknak, vállalkozásoknak nyújtott pénzügyi támogatások is (*Blanchard és szerzőtársai*, 2020).

A vállalkozások támogatása

A kormányzatok különféle pénzügyi támogatásokkal próbálták a vállalkozások túlélését segíteni, elsősorban a teljes vagy részleges leállástól érintett cégek támogatásával. A korlátozások miatt a hirtelen csökkenő likviditás jelentette a legfontosabb problémát, az alkalmazott eszközök ezt próbálták kezelni. Az igénybe vett ideiglenes, sürgősségi pénzügyi eszközök lényegében három kategóriába tartoztak: 1) A finanszírozáshoz való hozzáférés biztosítása hitelgaranciák segítségével; 2) a hiteltörlesztés, az adó- és a társadalombiztosítási járulékok befizetésének az elhalasztása; 3) közvetlen támogatások vagy a meglévő kölcsönök, adó- vagy társadalombiztosítási kötelezettségek eltörlésére. Az *5.1.1. táblázat* azt foglalja össze, hogy az egyes országok milyen eszközökkel éltek.

A vállalkozások finanszírozáshoz való hozzáférését az európai országok egyrészt hitelgaranciákkal próbálták biztosítani. Ezek jelenthettek közvetlen kormányzati támogatást az üzleti hitelekhez vagy a kereskedelmi bankoknak nyújtott állami pénzeszközöket, így ösztönözve a vállalkozások számára nyújtott folyamatos hitelezést. Az állami garanciák az 50 százaléktól 100 százalékos sávba estek, leggyakrabban a 80 százalék körüli tartományban mozogtak (*Eurofound*, 2020). Emellett széles körben éltek az adó- vagy járulékkötelezettségek fizetésének felfüggesztésével, halasztásával, és egyes fizetési kötelezettségek el-

törlésével, valamint célzott (például szektorális) támogatásokkal. Az Egyesült Államok az európai megoldásoktól némileg eltérő megközelítést alkalmazott. A 2020 márciusában, a koronavírus kiváltotta gazdasági sokk kezelésére elfogadott CARES-törvény¹ (*Coronavirus Aid, Relief, and Economic Security Act*) keretében különböző programokat vezettek be.

5.1.1. táblázat: Pénzügyi támogatási eszközök a vállalatoknak a Covid-válság idején

Hitelgaranciák	Adó, vagy társadalombiztosítási járulékok fizetésével kapcsolatos eszközök	Közvetlen támogatások, illetve fizetési kötelezettségek felfüggesztése vagy eltörlésére
Ausztria, Bulgária, Csehország, Dánia, Egyesült Királyság, Észtország, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Horvátország, Írország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Magyarország, Németország, Norvégia, Olaszország, Portugália, Románia, Spanyolország, Svédország	Fizetési kötelezettség elhalasztása: Ausztria, Belgium, Egyesült Államok, Egyesült Királyság, Finnország, Franciaország, Görögország, Lengyelország, Litvánia, Luxemburg, Málta, Olaszország, Portugália, Románia, Spanyolország, Svédország, Szerbia, Szlovákia; Montenegró, Szlovénia (Employee Retention Tax Credit) Ideiglenes fizetési mentesség: Csehország, Észtország, Lengyelország, Magyarország, Szlovénia Adó vagy szociális hozzájárulások csökkentése: Ausztria, Egyesült Királyság, Görögország, Svédország	Egyesült Államok [*]

Forrás: Eurofound, 2020; ^{*} lásd: [congress.gov](https://www.congress.gov).

Ezek közül az európai programokhoz hasonlóan a munkavállalók megtartására létrehozott, visszatérítendő adóhitel (*Employee Retention Tax Credit*) programja lehetővé tette, hogy a munkáltatók alkalmazottjaik után fizetett adózási kötelezettségét elhalasszák. A fizetéstámogatási program (*Payroll Support*) ágazati, vissza nem térítendő támogatást nyújtott a légi fuvarozók és a vállalkozók számára, hogy fizethessék alkalmazottjaik bérét. A rendkívüli gazdasági károk kezelésének hitelprogramja (*Funding for Emergency Economic Injury Disaster Loan*) keretében pedig vissza nem térítendő támogatást nyújtott a korlátozásoktól különösen sújtott vállalkozásoknak. A legfontosabb program a kis- és középvállalkozások fizetési támogatási programja (*Paycheck Protection Program, PPP*), amely nem hitelgaranciát nyújtott, szemben az európai gyakorlattal, hanem egy olyan, kereskedelmi bankok által nyújtott bankikölcsön-program, amely részben vagy egészben állam által finanszírozott állami támogatássá volt átalakítható, azzal a kikötéssel, hogy a vállalkozás a munkavállalók meghatározott hányadát nem bocsátotta el, vagy meghatározott időpont előtt ismét felvette őket. A program a kis- és középvállalatokat célozta meg, az átlagos havi bérköltség 2,5-szeresének megfelelő hitelfelvételére adott lehetőséget. A programok eddigi értékelési irodalma még nem konkluzív, az eddigi eredmények szerint a vállalkozások túlélési esélyeit javította, de foglalkoztatási hatása mérsékelt volt (lásd például *Bartik és szerzőtársai*, 2020, *Hubbard–Strain*, 2020).

¹ Lásd: CARES-törvény.

A világjárvány újabb hullámaival az európai országok nagy része meghosszabbította a vállalkozások, cégek fennmaradását segítő programjait. A Covid-válság sajátosságai miatt ez az óvatosság indokoltnak tűnik (*Blanchard és szerzőtársai*, 2020), de az átoltottság növekedésével az országok egyre inkább abba az irányban igyekeznek elmozdítani a támogatásokat, hogy azok a védelem fenntartása mellett ne akadályozzák a megváltozott körülményeknek megfelelő reallokációt a gazdaságban (lásd erről például *Blanchard és szerzőtársai*, 2020, *OECD*, 2021), mivel a pandémia a gazdaság egyes szegmenseire valószínűleg tartós hatással lesz a szokások, a preferenciák és a technológiák változása következtében (lásd például *Costa Dias és szerzőtársai*, 2020).

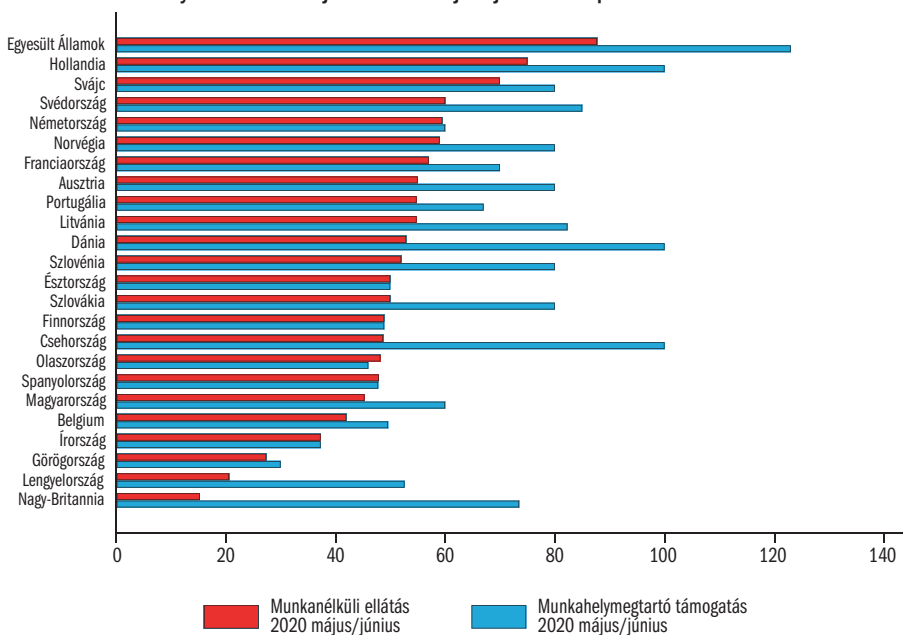
Munkahelymegtartó eszközök

A Covid-járvány alatt a legtöbb kormány intézkedéseket fogadott el annak érdekében is, hogy megvédje a munkavállalókat a Covid-19 okozta munkaerőpiaci sokktól, de az igénybe vett eszközökben nagy különbségek mutatkoztak az országok között, valamint a járvány különböző szakaszaiban. A munkahelymegtartó programok rövidített munka-programok vagy bértámogatás formájában valósultak meg. A bértámogatási rendszerekben a cégek a munkavállalók után kapnak pénzügyi támogatást, függetlenül attól, hogy az egyes alkalmazottak tényleges munkaideje csökkent-e, vagy sem, míg a rövidített munka-programokban a le nem dolgozott órákat támogatják. Az európai országok többségében az általánosan alkalmazott munkahelymegtartó eszköz a német *Kurzarbeit* (rövid idejű munkavégzés) rendszer ihlette rövid idejű munkát támogató program volt. A *Kurzarbeit* rendszer igen sikeresen védte meg Németországot a magas munkanélküliségtől a 2008–2009-es pénzügyi válság idején (lásd erről például *Burda*, 2011, *Brenke és szerzőtársai*, 2013). Az európai országok egy része a Covid-válság előtt már működtetett ilyen rendszereket, amelyeket most kiterjesztett. A 2008–2009-es pénzügyi válság alatt kezdték alkalmazni ezeket, majd később sem szüntették meg, de a Covid-válságig a kedvezményezetttek száma és aránya elenyésző volt. A válság kezdetekor Ausztria, Belgium, Csehország, Dánia, Finnország, Franciaország, Németország, Olaszország, Luxemburg, Norvégia, Portugália, Szlovákia, Spanyolország, Svédország és az Egyesült Államok a meglévő rövidített munka rendszerét úgy módosította, hogy *növelte az igénybe vevők körét*. Ausztria, Belgium, Csehország, Finnország, Franciaország, Németország, Luxemburg, Norvégia, Szlovákia, Spanyolország, Svédország és az Egyesült Államok *növelte a korábbi rendszerekben a támogatások bőkezűségét* (*OECD*, 2020a). Finnország, Franciaország, Németország, Olaszország, Portugália és Spanyolország *lehetővé tette a nem standard állásokban dolgozók hozzáférését is*. Észtország, Írország, Hollandia és Portugália *új bértámogatási rendszert vezetett be* (*OECD*, 2020a). Azok közül az országok közül pedig, ahol nem voltak ilyenek, a legtöbb ország bevezetett ilyen rendszert (Dánia, Görög-

ország, Magyarország, Izland, Lettország, Litvánia és az Egyesült Királyság (OECD, 2020a, Eurofound, 2020).

Az alkalmazott rendszerek részletei és bőkezűsége nagyon különbözött az országok között, de fő elemek azonosak voltak. Az elbocsátott munkavállalók szerződéses viszonyban maradnak munkáltatójukkal, elfogadnak valamekkora fizetéscsökkentést, a kormány fizeti a munkáltatók bérköltségének egy részét vagy egészét. Ezek a rendszerek a standard munkanélküli-biztosítási rendszerekhez képest több jellemzőjükben is különböznek. Egyrészt oly módon teszik lehetővé a munkavállalók részmunkaidős munkavégzését, hogy az állam kifizeti a le nem dolgozott idő után járó munkabért, vagy annak egy részét. Másrészt lehetővé teszi a munkavállalók számára, hogy szerződéses viszonyban maradjanak a munkáltatójukkal, még akkor is, ha egyáltalán nem dolgoznak. Ez nemcsak az érintett dolgozó helyzetét megkönnyíti meg, hanem a cégek újraindítását is: lehetővé teszi, hogy ne veszítsék el a cégspecifikus ismeretekkel rendelkező dolgozóikat, és ne kelljen munkaerőfelvétellel foglalkozniuk akkor, amikor tevékenységük újra elkezdődik. Végül további különbség a munkanélküli-ellátások és a rövidítettmunka-rendszerek között, hogy ez utóbbiak tipikusan bőkezűbb juttatásban részesítik a dolgozókat, mint az előbbiek (lásd az 5.1.1. ábrát).

5.1.1. ábra: A munkahelymegtartó támogatások és a munkanélküli-ellátás helyettesítési rátája a 2020. május–júniusi állapot szerint

Forrás: OECD (2021).

Az új munkahelymegtartó eszközöket vagy a régiók kiterjesztését a legtöbb európai ország a járvány elején, nagyon hamar, általában március közepén

azért vezette be, hogy megakadályozzák az elbocsátásokat. Bár a legtöbb ország működtetett valamilyen munkahelymegtartó rendszert, ezek az országok között nagyon különböztek feltételeikben, az igénybevételi arányokat tekintve, valamint a pandémia különböző szakaszaiban is eltérően alakultak.

Az 5.1.2. táblázat az európai országokban alkalmazott munkahelymegtartó támogatások néhány fontosabb jellemzőjét és az igénybevételi arányokat hasonlítja össze, 2020 április–májusában, 2020. szeptemberben és 2021. február–márciusban. A táblázatban a *rövidített munka* három típusát különböztettük meg az OECD nyomán: 1) az első esetben nincsenek komolyabb korlátozások a munkaidő csökkentésének arányát tekintve; 2) a szabadságolási (*furlough*) rendszerek, melyben a munkaidő részleges csökkentése nem megengedett. Ebben a rendszerben gyakorlatilag egy ideiglenes munkanélküliségi helyzetbe kerülnek az érintettek, de nem szűnik meg a szerződésük a munkáltatóval. 3) A munkafelosztási (*work sharing*) rendszerek, amelyben komoly korlátai vannak a munkaidő csökkentésének. A *bértámogatási* rendszerek két csoportját különbözteti meg a táblázat, az 4) egyszerű rendszereket, amelyekben csak a bérköltség alapján nyújtják a támogatást, valamint a 5) vegyes rendszereket, amelyekben a bérköltség és az üzleti tevékenység csökkenését is figyelembe veszik. Az az arányszámok az összes alkalmazott arányában mutatják az igénybe vevők arányát.

A támogatások jellemzői és az igénybevételi arányok nagyon eltértek az egyes országok között és a járvány különböző szakaszaiban. A legnagyobb igénybevételi arány jellemzően a járvány első hulláma idején, 2020 tavaszán volt, amikor a 25–35 százalékos arányt is elérte egyes országokban. 2020 őszére az igénybevételi arányok nagyon lecsökkentek, majd a 2021. évi tavaszi hullám alatt ismét megnöttek, de már nem az első hullámban megfigyelhető szintre.

Az európai országokkal ellentétben az Egyesült Államokban a munkahelymegtartó eszközöknek jóval kisebb jelentősége volt, ehelyett egyrészt tömeges szociális transferekkel, (például meghatározott jövedelemszint alatt minden háztartás számára segílyt nyújtott), másrészt a munkanélküli-ellátások kiterjesztésével próbálták kezelni a munkavállalók problémáit. Mivel – különösen a Covid-válság elején – hirtelen nagyon megnőtt az igénylők, igényjogosultak száma, ezért az ellátások kifizetésével megbízott irodák gyakran túlterhelteké váltak, és ez komoly zavart, késlekedést okozott az ellátások kifizetésében. Az európai országokban a munkahelymegtartó rendszerek a vállalatokra támaszkodva fizettek a munkavállalóknak, ezért hatékonyabban tudták elérni a dolgozókat (*Blanchard és szerzőtársai, 2020*).

A járvány előrehaladtával a munkahelymegőrző támogatások egy részét átalakították. Részben a támogatás szintjét változtatták (ahogy a 5.1.2. táblázatban követhető), részben a támogatás célzottságát próbálták néhány országban erősíteni, részben a támogatás idejét korlátozták (*OECD, 2021*), továbbá néhány ország növelte a munkaadók részesedését a támogatás költségeinek finanszírozásában, ha továbbra részt kívánnak venni a programban (Francia-

ország és Spanyolország), vagy új jogosultsági kritériumokat vezetett be (például Észtország) (*Eurofound*, 2021).

5.1.2. táblázat: A munkahelymegtartó támogatások jellemzői és az igénybevételi arányok (az összes alkalmazott százalékarányában)

Ország	Típus	A támogatás aránya	Követelmény a jogosultsághoz szükséges forgalomcsökkenés arányára	Követelmény az érintett dolgozók arányára	A támogatás időtartama (hónap) a 2020. szeptemberi szabályok szerint	Igénybevételi százalékarány		
						2020. április-május	2020. szeptember	2021. február-március
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Ausztria	1.	A korábbi bér 80-90 százaléka	nem feltétel	nem feltétel	6	27,5	5,1	4,4
Belgium	1.	Az átlagbér 70 százaléka (havi 2755 euró)	10 százalék	20 százalék	2	29,9	5,5	9,7
Cseh Köztársaság	1.	Az átlagos kereset 60-100 százaléka	nem feltétel	nem feltétel	6	13,5	2,5	6,6
Dánia	2.	100 százalék	nem feltétel	30 százalék	6	10,3	,2	1,3
Egyesült Államok	3.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	0,2	0,1	0,1
Észtország	4.	A bruttó bér 70 százaléka 2020. március és május között; 50 százalék 2020. júniusban	20 százalék	30 százalék	4	20,1	0	0
Finnország	2.	2000 euró fix összeg	nem feltétel	nem feltétel	9	7,5	2,6	2,9
Franciaország	1.	Legalább a nettó bér 70 százaléka	nem feltétel	nem feltétel	12	35,2	4,9	9,6
Görögország	2.	A nem ledolgozott órákra a nettó bér 60 százaléka	nem feltétel	nem feltétel	7	20,7	4,6	19,2
Hollandia	5.	A kieső bér 90 százaléka; 2020. márciustól májusig; 80 százalék, júniustól; 85 százalék 2021. januártól	20 százalék	nem feltétel	8	35,4	13,4	7,0
Írország	4.	Bér 70 százaléka, vagy 85 százaléka, ha a heti bér kevesebb, mint 412 euró	25 százalék	nem feltétel	5	23,2	17,7	15,7
Lengyelország	5.	A bruttó bér 50-80 százaléka	15 százalék	nem feltétel	2	4,3	0,1	n. a.
Litvánia	1.	A bruttó bér 70 százaléka, de nem lehet kisebb a minimálbérnél	nem feltétel	nem feltétel	n. a.	13,8	0,8	7,8
Magyarország	3.	A kieső munkaidőre a nettó bér 70 százaléka	75 százalékos munkaóra-csökkenés	nem feltétel	3	2,6	5,0	n.a.
Nagy-Britannia*	2.	Bruttó bér 80 százaléka, maximum 2500 font	nem feltétel	nem feltétel	6 ^a	31,7	10,2	15,1
Németország	1.	A nettó bér 60 százaléka. (67 százalék, ha az alkalmazottnak legalább egy gyermeke van), 70 százalék 3 hónap, 80 százalék 6 hónap után.	legalább 10 százalékos munkaóra-csökkenés	10 százalék	21	15,5	5,8	8,4
Norvégia	1.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	10,7	2,5	2,9
Olaszország	1.	Az utolsó bér 80 százaléka	nem feltétel	nem feltétel	10	30,0	6,5	8,0
Portugália	1.	2020. márciustól júniusig a bruttó bér 2/3-ának 70 százaléka, 2021. januártól a bruttó bér 100 százaléka	nem feltétel	nem feltétel	n. a.	19,4	1,6	n. a.
Spanyolország	1.	A nettó bér 70 százaléka az első 180 napban, aztán 60 százalék	nem feltétel	nem feltétel	8	20,5	4,0	5,4
Svédország	3.	A bérköltség 75-80 százaléka, maximum havi 4400 euró	nem feltétel	nem feltétel	8	12,2	6,8	2,2
Szlovákia	5.	Bruttó bér 80 százaléka maximum 880 euró, amit később 1100 euróra emeltek	20 százalék	nem feltétel	7	21,5	8,5	1,6
Szlovénia	2.	A bruttó bér 80-100 százaléka, nem lehet kisebb a minimálbérnél	nem feltétel	10 százalék	7	21,2	3,1	7,1

^a Lásd a főszövegben a a *rövidített munka* és a *bértámogatási* rendszerek típusaihoz tartozó sorszámokat.

Forrás: (1), (6), (7), (8) oszlop *OECD* (2021); (2) oszlop *Baptista és szerzőtársai* (2021); (3), (4), (5) oszlop *Eurofound* (2021); * lásd: [CIPD](#).

Az állásvesztők, állás nélküliek támogatása – változtatások a munkanélküli-ellátásban

A Covid-19-járvány következtében nagyon komoly mértékben csökkent a munkakereslet, ami megnehezítette, hogy az állásukat elvesztők új állást találjanak. Ezért ideiglenesen az Egyesült Államok² és a legtöbb európai ország is változtatásokat vezetett be a munkanélküli-ellátásban. Csak kevés olyan ország volt, ahol semmilyen változtatást nem vezettek be, (Ciprus, Csehország, Horvátország, Magyarország, Hollandia, Szlovénia, Egyesült Királyság). A változtatások vagy a jogosultság időtartamát érintették (sok helyen meghosszabbították a jogosultságot a munkanélküli-ellátások igénybevételére), vagy/és módosították a jogosultsági feltételeket, hogy azok is hozzájussanak az ellátáshoz, akik korábban nem voltak jogosultak az ellátásra, mert még nem dolgoztak elég hosszú ideig, vagy mert önfoglalkoztatók voltak, vagy nem standard munkaszerződéssel dolgoztak, vagy egyéb kritériumnak nem feleltek meg. Az ellátás összegét az Egyesült Államokban és kilenc európai országban emelték meg, több helyen felfüggesztették azt a szabályt, hogy a munkanélküli-ellátás nagysága az idő előrehaladtával csökken. A munkanélküli-ellátást érintő fontosabb változtatásokat az 5.1.3. táblázat foglalja össze.

² Lásd: [usa.gov](https://www.usa.gov).

5.1.3. táblázat: A munkanélküli ellátást érintő ideiglenes változtatások a Covid-19 járvány alatt az európai országokban és az Egyesült Államokban

Ország	Jogosultsági feltételek lazítása	Jogosultság időtartamának növelése	Az ellátás nagyságának emelése	Ország	Jogosultsági feltételek lazítása	Jogosultság időtartamának növelése	Az ellátás nagyságának emelése
Ausztria			igen	Írország	igen		igen
Belgium	igen	igen	igen	Lengyelország	igen		igen
Bulgária	igen	igen	igen	Lettország			igen
Ciprus	nem			Litvánia	igen	igen	igen
Csehország	nem			Luxemburg		igen	
Dánia		igen	igen	Magyarország	nem		
Egyesült Államok*	igen	igen	igen	Málta	igen		igen
Egyesült Királyság	nem			Németország		igen	
Észtország	igen		igen	Olaszország	igen	igen	
Finnország	igen	igen	igen	Portugália	igen	igen	
Franciaország	igen	igen	igen	Románia	igen	igen	
Görögország	igen	igen		Spanyolország	igen		
Hollandia	nem			Svédország		igen	
Horvátország	nem			Szlovákia	igen		igen
				Szlovénia	nem		

Forrás: Baptista és szerzőtársai (2021); * lásd: [usa.gov](https://www.usa.gov) 2.1. táblázat alapján.

Egyéb eszközök

Az eddig bemutatott eszközök mellett az országok nagy része egyéb eszközöket is igénybe vett, például a betegszabadság kiterjesztését vagy a táppénz módosítását, a lakhatási támogatások ideiglenese növelését, a gyerekeket ne-

velők támogatását az iskolabezárások idején stb. (Ezekről részletesebben lásd: *Eurofound*, 2020, 2021, *Baptista és szerzőtársai*, 2021)

EU-szintű intézkedések, támogatások

A COVID-19-világjárvány kitörése után az Európai Bizottság több intézkedést hozott a válság leküzdésére irányuló nemzeti erőfeszítések támogatására. Az egyik első, fontos intézkedés az uniós költségvetési szabályok lazítása volt abból a célból, hogy lehetővé tegyék a kormányok számára a gazdaság likviditásának a biztosítását a vállalkozások és a munkahelyek támogatása érdekében. 2020 áprilisában 540 milliárd eurós sürgősségi mentőcsomagot fogadtak el a válság következményeinek kezelésére. A csomaghoz tartozott az Európai Beruházási Bank által létrehozott 200 milliárd eurós garanciaalap, amely a vállalatok számára (különösen a kis- és középvállalkozások számára) biztosított támogatást, valamint a 2020 májusában létrehozott új, 100 milliárd eurós alap, amely a szükséghelyzeti munkanélküliségi kockázatokat mérséklő ideiglenes támogatást nyújtó európai eszköz (*The European instrument for temporary Support to mitigate Unemployment Risks in an Emergency, SURE*) biztosított pénzügyi támogatást azoknak az uniós tagállamoknak, amelyeknek jelentős pénzügyi eszközöket kellett mozgósítaniuk a koronavírus-járvány negatív gazdasági és társadalmi hatásaival szembeni küzdelemhez (*Eurofound*, 2021). 2020 júliusában pedig létrehozták a *Next Generation EU (NGEU)* elnevezésű helyreállítási alapot a COVID-19 világjárvány által sújtott tagállamok támogatására. Ez az EU történetének eddigi legnagyobb ösztönzési csomagja.

Összefoglalás

Az európai országok és az Egyesült Államok példa nélküli arányban költöttek eddig is a Covid-járvány gazdasági és jóléti hatásainak kezelésére, a különböző programokra. Egyelőre nem állnak rendelkezésre összehasonlítható adatok a programok szerinti összes és országonkénti ráfordításokról. Egyes számítások szerint Európa vezető gazdaságai közül az Egyesült Királyság 2020-as GDP-je arányában 3,2 százalékot költött munkahelymegőrző támogatásokra a világjárvány kezdetétől 2021. július végéig, Németország 1,2 százalékot, Franciaország 1,6 százalékot, Olaszország 1,5 százalékot, Spanyolország 1,7 százalékot. Az Egyesült Államok 2021. július végéig a 2020-as GDP-je 3,7 százalékát költötte munkanélküli-ellátásokra, a munkanélküliek támogatására beleértve a járvány kezdetén létrehozott munkanélküliség-kezelési programokat, például a hagyományosan támogatásra nem jogosultak vagy az önálló vállalkozók támogatását (*Look és szerzőtársai*, 2021).

Az óriási ráfordítások és a válság elhúzódása miatt ismét felelevenedtek azok a viták, hogy az Egyesült Államok vagy Európa válságkezelése volt-e sikeresebb? Egyelőre még csak előzetes értékelések születtek, a különböző támogatási

formák hatásáról, amelyek azt mutatják, hogy a munkahelymegőrző támogatások kezdetben segítettek a munkanélküliség komoly növekedését megakadályozni az európai országokban (OECD, 2021), míg az Egyesült Államokban a járvány elején a munkanélküliség rendkívüli mértékben megemelkedett. Ezt a rövid távú kedvező hatást azonban ellensúlyozhatja, hogy a munkahelymegtartó támogatások lelassíthatják a gazdasági átalakulást, mert lassítják a reallokációs folyamatokat, ami a válság elhúzódásához vezethet. A Covid-válság viszont a korábbi gazdasági válságokhoz képest sok szempontból egyedi, mert a járvány további alakulásától függ elsősorban, hogy a most megfigyelhető keresleti, kínálati változások mennyire lesznek tartósak, ha egyszer nem lesz szükség távolságtartásra. A gazdaság szerkezetének változásával kapcsolatos bizonytalanság miatt jelenleg nehéz lenne eldönteni, hogy hosszú távon melyik válságkezelési módszer volt eredményesebb (Claeys és szerzőtársai, 2021).

Hivatkozások

- BAPTISTA, I.–MARLIER, E.–SPASOVA, S.–PEÑA-CASAS, R.–FRONTEDDU, B.–GHAILANI, D.–SABATO, S.–REGAZZONI, P. (2021): Social protection and inclusion policy responses to the COVID-19 crisis. An analysis of policies in 35 countries, European Social Policy Network (ESPN), Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- BARTIK, A. W.–CULLEN, Z. B.–GLAESER, E. L.–LUCA, M.–STANTON, C. T.–SUNDERAM, A. (2020): [The targeting and impact of Paycheck Protection Program loans to small businesses](#). NBER Working Paper Series, No. w27623.
- BLANCHARD O.–PISANI-FERRY J. (2021): [Persistent COVID-19: Exploring potential economic implications](#). Bruegel-Blogs, március 12.
- BLANCHARD, O.–PHILIPPON, T.–PISANI-FERRY, J. (2020): [A new policy toolkit is needed as countries exit COVID-19 lockdowns](#). Bruegel.
- BRENKE, K.–RINNE, U.–ZIMMERMANN, K. F. (2013): [Short-time work: The German answer to the Great Recession](#). International Labour Review, Vol. 152. No. 2. 287–305. o.
- BURDA, M. C.–HUNT, J. (2011): [What explains the German labor market miracle in the Great Recession?](#) NBER Working Papers Series, No. w17187.
- BUTI, M.–MESSORI, M. (2020): [Next Generation – EU: An interpretative guide](#). Luiss School of European Political Economy, Policy Brief 29/2020.
- CLAEYS, G.–DARVAS, Z.–DEMERTZIS, M.–WOLFF, G. (2021): [The great COVID-19 divergence: managing a sustainable and equitable recovery in the European Union](#). Bruegel, Policy Contribution. 11/2021.
- COHEN-SETTON, J.–PISANI-FERRY, J. (2020): [When More Delivers Less: Comparing the US and French COVID-19 Crisis Responses](#). PIIE Peterson Institute for International Economics. Policy Brief, No. 20-9.
- COSTA DIAS, M.–JOYCE, R.–POSTEL-VINAY, F.–XU, X. (2020): [The challenges for labour market policy during the Covid-19 pandemic](#). Fiscal Studies, Vol. 41. No. 2. 371–382. o.
- EUROFOUND (2020): [COVID-19: Policy responses across Europe](#). Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- EUROFOUND (2021): [COVID-19: Implications for employment and working life, COVID-19 series](#). Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- FISCHER, G.–SCHMID, G. (2021): [Unemployment in Europe and the United States under COVID-19: Better constrained in the corset of an insurance logic or at the whim of a liberal presidential system?](#) WZB Discussion Paper, No. EME 2021-001.
- HUBBARD, R. G.–STRAIN, M. R. (2020): [Has the Paycheck Protection Program Succeeded?](#) NBER Working Paper Series, No. w28032. 2020.
- LOOK, C.–PICKERT, R.–POGKAS, D. (2021): [Europe's Giant Job-Saving Experiment Pays Off in Pandemic](#). Bloomberg, szeptember 28.
- OECD (2020a): [Job retention schemes during the COVID-19 lockdown and beyond](#). OECD Policy Responses to Coronavirus (COVID-19). OECD Tackling Coronavirus (Covid-19), október 12. [oecd.org/coronavirus](#).
- OECD (2020b): [Facing the jobs crisis](#). Employment outlook 2020.
- OECD (2021): [A once-in-a-lifetime opportunity to build a better world of work](#). Employment outlook, 2021.